

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра психології і туризму

**Курсова робота
на тему: «Екскурсійний потенціал міста Києва»**

здобувача групи Т 02-21
факультету туризму, бізнесу і
психології
освітньої програми
Туристичне обслуговування
спеціальності 242 Туризм
Соколовського Юрія Олеговича
Науковий керівник:
к. істор. н., доц. Лебедева І. М.

Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____
Національна шкала _____

Члени комісії:

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

КИЇВ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКСКУРСІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ.....	6
1.1. Екскурсійний потенціал як складова загального туристичного потенціалу.....	6
1.2. Основні етапи розвитку екскурсії в Києві.....	9
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ЕКСКУРСІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ КИЄВА.....	12
2.1. Архітектурна спадщина Києва як важливий чинник розвитку екскурсії туризму.....	12
2.2. Об'єкти музейного туризму в Києві.....	19
2.3. Біосоціальні туристичні ресурси Києва.....	22
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ЕКСКУРСІЙНОЇ СПРАВИ МІСТА КИЄВА.....	25
3.1. Арт-об'єкти воєнної доби як фактор розширення екскурсії потенціалу Києва.....	25
3.2. Інноваційні форми використання екскурсії потенціалу міста Києва.....	26
ВИСНОВКИ.....	30
РЕЗЮМЕ.....	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	35
ДОДАТКИ.....	38

ВСТУП

Актуальність теми курсової роботи. Туристична індустрія нині являється однією з важливих галузей інвестиційного потенціалу території. Ця галузь здійснює стимулювальний вплив на торгівлю, будівництво, транспорт, промисловість, сільське господарство окремих населених пунктів, регіонів і країн. Насамперед туризм – це соціальне, культурне та економічне явище, що полягає у пересуванні громадян країнами та місцями, що є поза їх нормальним середовищем (постійним місцем проживання) з особистими й діловими/професійними цілями. Одним з перспективних видів туризму, що активно розвивається в сучасній Україні, є міський туризм. Слід зазначити, що містам завжди належала значна роль у прийомі туристів, оскільки цей тип поселення максимально концентрує людські ресурси, дозволяє створювати найбільші архітектурні та промислові об'єкти, формувати культурно-історичну спадщину, розвивати науку і технології. У місті, зазвичай, концентруються представники різних соціальних груп – інтелектуалів, винахідників, письменників, політиків, реформаторів, як і маргіналів, представників суб- і контркультур, етнічних і сексуальних меншин. Тому в місті вище, ніж в інших населених пунктах, щільність подій, як позитивних, так і негативних, що привертають до себе увагу різних категорій людей.

Столиця України – місто-герой Київ. Київ має величезний туристично-рекреаційний потенціал, який сприяє розвитку багатьох видів туризму. Одним з факторів трансформації Києва у великий туристичний центр є туристичний потенціал міста Києва, що характеризується наявністю об'єктів та предметів екскурсійного показу та розвиненістю туристичної інфраструктури. Туристична привабливість Києва визначається, з одного боку, наявністю на його території різних туристичних ресурсів (природних, культурно-історичних, рекреаційних, подієвих та ін.), їхній стан, транспортна доступність, безпека, а з іншого – ступінь популярності серед реальної та потенційної цільової аудиторії.

Варто зауважити, що у 2019 році почалась всесвітня пандемія COVID-19, через яку індустрія туризму зазнала дуже сильного удару не тільки в Україні, а

й у всьому світі. А з 24 лютого 2022 року на територію України почалося повномасштабне вторгнення, яке зачепило і місто Київ та яке відбувається і по сьогоднішній день. Саме тому досить складно спрогнозувати подальший вплив воєнної доби на дану сферу та особливості її функціонування. Пріоритетом є те, що Україна повинна брати приклад з країн, які пережили схожий досвід та продовжувати підтримувати туристичну галузь, яка може стати одним із важливих факторів відновлення економіки країни після перемоги. Для раціонального використання туристичних ресурсів Києва потрібна наявність повної та правдивої інформації про територіальне розміщення елементів архітектурно-туристичного потенціалу міста. Варто розглянути архітектурну спадщину Києва як важливий чинник розвитку екскурсійного туризму, а також не забувати про арт-об'єкти воєнної доби як фактор розширення екскурсійного потенціалу Києва. З вище сказаного випливає, що проблема туристичного потенціалу Києва в нових умовах є досить актуальною та потребує детальнішого вивчення.

Ступінь розробленості теми. Питання розвитку туризму протягом довгих років досліджували такі вітчизняні, як: Г. Горин, Ю. Дашук, І. Дворська, Р. Кривенкова, А. Огієнко, М. Огієнко, А.Теребух, О. Мороз та ін.. Проте, недостатньо розкрито перспективні напрямки екскурсійного потенціалу міста Києва в сучасних умовах, адже з'явилися нові об'єкти, активно розвиваються нові види туризму. Тому, з огляду на потребу розв'язання суперечностей, а також актуальність дослідження, недостатню кількість комплексного вивчення цього питання, обрано тему роботи.

Мета курсової роботи – Дослідити екскурсійний потенціал міста Києва на сучасному етапі, визначити перспективні напрями його розвитку.

Завдання курсової роботи:

1. Визначити теоретичні основи дослідження екскурсійного потенціалу регіону;
2. Надати характеристику основного екскурсійного потенціалу Києва;

3. Визначити перспективні напрями розвитку екскурсійного потенціалу міста Києва.

Об'єкт дослідження – екскурсійний потенціал Києва.

Предмет дослідження – перспективні напрями розвитку екскурсійного потенціалу Києва, підвищення ефективності його використання.

Методи дослідження. В роботі використаний комплекс методів дослідження: аналіз, синтез, узагальнення, зіставно-порівняльний метод, діалектичний підхід до вивчення явищ і процесів сфери туризму, системний аналіз для дослідження ринку туризму. За використання описаних методів було проведено збір та аналіз інформації щодо поняття «екскурсійний потенціал». Також використано описовий метод, географічний метод, метод наукової абстракції та графічного представлення.

Інформаційна основа дослідження. Теоретичну основу роботи складають дослідження вітчизняних науковців. При написанні курсової роботи використовувались нормативноправові акти, законодавчі матеріали щодо регулювання галузі туризму, статистичні матеріали Міністерства економіки України, Державної агенції розвитку туризму, Державної служби статистики України.

Практичне значення отриманих результатів полягає у вивченні особливостей екскурсійного потенціалу Києва та у визначенні недоліків та потенційно сильних сторін рекреаційно-туристичного потенціалу міста, фактору розширення екскурсійного потенціалу та інноваційних форм використання екскурсійного потенціалу Києва. Також робота може бути використаною як наукове джерело під час подальшого вивчення даної проблематики.

Обсяг і структура курсової роботи. Курсова робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків списку використаних джерел та додатків. У роботі розміщено 24 рисунки. Список бібліографічних посилань використаних джерел включає 28 найменувань. Загальний обсяг: робота складається з 41 сторінки, з яких – 32 сторінки основного тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКСКУРСІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

1.1. Екскурсійний потенціал як складова загального туристичного потенціалу

Туристичний потенціал та ресурси є одними з найпоширеніших понять у вітчизняній туристичній науці та практиці, проте досі проблематика визначення їх сутності та структури є актуальною.

Для початку розглянемо поняття «потенціал» (від лат. *potential* – міць, сила), яке виникло у фізиці, і в сучасній літературі йому надають смислові значення потужності, можливостей, сукупності засобів, здібностей, резервів, джерел, запасів, ресурсів та тому подібне, які можуть бути використані з будь-якою метою [6].

Потенціал має кілька проявів, які в сукупності і виражають його сутність: потенціал визначає минуле з точки зору відображення сукупності накопичених властивостей, що зумовлюють здатність до якоїсь діяльності та досягнення будь-яких цілей (потенціал набуває значення «ресурс»), потенціал відображає сьогодення з погляду практичного застосування та використання наявних здібностей (потенціал має значення «резерв»), потенціал розвитку (майбутнє), у якому сформується нові можливості (потенціал має значення «можливості») (рис. 1.1).

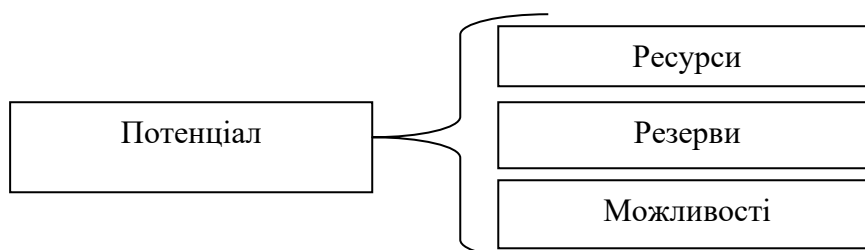

Рис. 1.1. Складові поняття «потенціал» (побудовано за [5, с. 71])

Виходячи зі сказаного, туристичний потенціал є просторово-часовим поєднанням природних, суспільних і природничо-громадських ресурсів, резервів і можливостей для організації та здійснення туристичної діяльності.

Г. Горин, дав наступне визначення: «туристичний потенціал регіону – це здатність наявних біля регіону туристичних ресурсів привертати увагу туристів і забезпечувати максимально повне задоволення потреб під час подорожі» [4, с. 187]. Ю. Дащук [5] у своїй роботі зазначав, що «туристичний потенціал – це всі приховані, нереалізовані можливості (ресурси), які є у регіону і які можуть бути реалізовані для вирішення завдань регіональної туристичної діяльності. Таким чином, з концептуальних позицій туристичні ресурси є вже освоєною сукупністю елементів і явищ дійсності для організації та здійснення туристичної діяльності людиною з метою задоволення її потреб (додаток А).

Є безліч підходів до вираження структури туристичного потенціалу території. Наведемо приклади. Так, І. Дворська [6] туристичний потенціал ділить на ресурси та туристичну інфраструктуру, яку одночасно відносить до соціально-економічних ресурсів, віддаючи данину суттєвої значущості туристичної інфраструктури у туристичній сфері.

Сьогодні представляється розумним аналіз трьох основних точок зору, що формують два базові та один синтетичний підхід до розуміння туристичного потенціалу території: підхід, що йде від оцінки пропозиції, і підхід, що йде від оцінки попиту. Таким чином, туристичний потенціал території динамічний у часі. Його структура та величина змінюються під впливом суспільного прогресу (у тому числі й науково-технічного) та розвитку самої території. Ці зміни можуть виявлятися як через залучення у функціонування туристичної системи нових ресурсів (за рахунок залучення резервів, перерозподіл ресурсів між підсистемами території, трансформації можливостей у резерви та ресурси через розвиток нових технологій тощо), зміни співвідношення використовуваних ресурсів, так і через вилучення ресурсів з функціонування туристичної системи, наприклад, через нераціональне використання або їх вичерпання.

Згідно з класичним визначенням Р. Кривенкова, «екскурсійний потенціал території – це сукупність природних, культурно-історичних та соціально-економічних передумов для організації туристичної діяльності» [10, с. 23].

А.Теребух, О. Мороз зазначали, що «екскурсійний потенціал – це сукупність природних та історико-культурних об'єктів та явищ, а також соціально-економічних та технологічних передумов для організації екскурсійної діяльності на певній території, причому дана діяльність обов'язково має зводитися до дотримання базових принципів туризму»[19, с. 335].

Бурхливий розвиток екскурсійних турів розпочався у другій половині ХХ століття та пов'язаний з економічними, транспортними, соціально-політичними тенденціями розвитку. Екскурсії стають різноманітнішими за цілями та мотивами подорожей: курортні, з метою відпочинку та лікування, екскурсійні, з метою знайомства з природними, історичними, культурними пам'ятками, ділові – щодо ділових переговорів, наукові – для знайомства із досягненнями науки.

Екскурсійний потенціал території є суб'єктивною категорією, оскільки його величина та цінність якостей залежать від цілей його використання. Цілі, у свою чергу, залежать від їх носіїв, яких у туристичній сфері можна поділити на три групи: туристів, підприємців та владу/громадськість. З погляду першої групи, екскурсійний потенціал об'єкта (чи території) розглядається з позицій його туристичної атрактивності, здатності та результатів задоволення вихідних потреб, які спонукали людину до подорожі. Підприємці розглядають екскурсійний потенціал з позицій вигод організації та здійснення бізнесу, влада/громадськість – можливостей розвитку, благополуччя населення тощо. У конкретних ситуаціях позиції суб'єктів можуть як збігатися, бути нейтральними, так і протилежними. Тому визначення та оцінка узагальненого екскурсійного потенціалу території є складною науковою та практичною проблемою [19, с. 343].

Можливість реалізації та розвитку екскурсійного потенціалу об'єкта (території) залежить від факторів та умов. За генезою фактори та умови ділять на географічне положення, історичні, просторові, природні, економічні, політико-правові, екологічні, медико-санітарні, демографічні, соціальні, культурні, інфраструктурні, технологічні, організаційно-управлінські,

інноваційні та кадрове забезпечення. За належністю до території фактори та умови поділяються на внутрішні (ендогенні), зовнішні (екзогенні) та внутрішньозовнішні (ендогенно-екзогенні) [10, с. 27]

Отже, можна визначити екскурсійний потенціал території як здатність території генерувати певний туристичний потік, що ґрунтується на системі туристичних ресурсів території і сформованого у потенційних споживачів образу туристичної привабливості території.

1.2. Основні етапи розвитку екскурсійної справи в Києві

У Києві вже досить давно формується міжрегіональний туристичний кластер, у рамках якого розвивається співпраця туристичних організацій, навчальних закладів, обласних фондів підтримки підприємництва та інших організацій. Зародження теорії та методики екскурсійної справи в Україні загалом належать до другої половини XIX – початку XX ст. В історії розвитку методики екскурсійної діяльності можна виділити три етапи: дореволюційний – виникнення екскурсійної справи, радянський – становлення радянської екскурсійної справи та сучасний, який розпочався з проголошення незалежності України у 1991 р.

Розвиток туризму в місті спрямований на підвищення рівня та якості життя населення шляхом створення сучасної, конкурентоспроможної, відповідної міжнародному рівню туристичної інфраструктури, що сприяє збільшенню зайнятості населення та задоволенню потреби населення в активному та повноцінному відпочинку, а зрештою – на підтримку іміджу Києва, як столиці України.

Історія екскурсійної справи в Києві як і в Україні в цілому, налічує понад 200 років. Вона є органічною частиною історії вітчизняної культури загалом. Процес становлення екскурсійної справи Києва можна поділити на 9 етапів.

Перший етап припадає на другу половину XVIII – першу половину XIX ст. Перші кроки було зроблено в розвитку освіти, що супроводжувалось зростанням інтересу людей до навколишнього життя, історії рідного краю. У

цей час починають проводитися перші екскурсії, екскурсійні прогулянки у природу для учнівських груп. Ініціаторами таких екскурсій-прогулянок виступали педагоги-просвітителі.

Другий етап (середина – кінець XIX ст.) відбувався в умовах поживлення суспільно-політичного руху, звернення інтелектуальних кіл до інтересів народу, його життя. Тому в цей період екскурсіям надавалось значно більшого значення, насамперед науковим і освітнім. Поява ідей вітчизнознавства дала поштовх розвитку думки про предметність та наочність навчання, про вивчення рідного краю. Запровадженню освітніх екскурсій в Києві значною мірою сприяло вивчення демократичною українською інтелігенцією кращого досвіду у цій справі низки європейських держав.

Третій етап (90-і рр. XIX ст. 1918 р.). ознаменувався зародженням організаційних засад у розвитку екскурсійного руху. Велику роль у цей час відіграють перші краєзнавчо-туристичні об'єднання, гуртки, клуби тощо. Особливою популярністю на той час користувалися спеціалізовані екскурсії – ботанічні, геологічні, археологічні. Зростає кількість кооперативів, які виконували культурно-освітні функції: фінансували українські свята ювілеї, організовували лекції, сприяли поширенню української книги, а також проводили екскурсії по визначних історичних місцях Києва.

Четвертий етап (1919-1927 рр.) деякі дослідники історії туризму називають «золотим десятиріччям» розвитку екскурсознавства і краєзнавства, тому що в цей час розгортався масовий науково-екскурсійний рух, що сприяв розвитку вітчизняних традицій екскурсійного обслуговування. З 1921 р. почали проводитися конференції з проблем екскурсійної справи. Розширюються масштаби екскурсійної роботи. Екскурсії набувають масового характеру.

П'ятий етап (1928-1941 рр.). Цей період пов'язаний з утворенням перших радянських туристичних організацій: УМПЕТ (1928-1930 рр.), ВАТ «Інтурист» (1929 р.), Укртуре (1930-1935 рр.), Центральна дитяча екскурсійно-туристська станція (1930 р.), ТЕУ ЩРПС (1936-1941 рр.), Об'єднане екскурсійне бюро

НКО РСФРР (1926-1928 рр.), «Радтур» (1928-1930 рр.). Удосконалюються питання методики організації екскурсійної справи.

Для шостого етапу (1946-1968 рр.), характерні відбудова екскурсійних установ, зростання їхньої матеріально-технічної бази, розширення мережі екскурсійних об'єктів (будівництво нових міст, реконструкція історичних міст, відбудова міст після Другої світової війни, будівництво, створення меморіальних комплексів, пам'ятників революційної, бойової слави тощо).

Сьомий етап (1969-1986 рр.) – це період посилення екскурсійної роботи, що було викликано умовами суспільно-політичного життя, в якому відбуваються серйозні зміни. У 60-х рр. ХХ ст. з'являється інакодумство, похитнулась ідейна монолітність, якої протягом останніх років так домагалися державно-політичні структури.

Восьмий етап (1987-1990-і рр.). Цей період визначається як перехідний. Екскурсійні установи переходять на самофінансування та госпрозрахунок. У нових умовах господарювання визначаються нові тенденції в організаторській, економічній роботі. Вишукуються резерви екскурсійного обслуговування, застосовуються традиційні та впроваджуються нові форми обслуговування.

Дев'ятий етап. Наприкінці 90-х рр. ХХ – на початку ХХІ ст. (сучасний етап) в Києві, як і в Україні в цілому відбуваються певні зрушення і у сфері екскурсійної діяльності [5, с. 72-78]. Сучасний етап екскурсійної діяльності в місті характеризується розширенням туристичної інфраструктури та з'явленням нових форм туризму. Останнім часом в Києві з'явилося безліч нових туристичних маршрутів, які включають в себе історичні пам'ятки, архітектурні шедеври та культурні заклади, а також – місця, пов'язані з видатними особами та діячами культури, у тому числі й сучасної.

Отже, екскурсійна справа в Києві розвивалася так само як і екскурсійна справа у всій Україні. Вона пройшла кілька основних етапів і дійшла до сучасного етапу, який, на жаль, нині, призупинила свій бурхливий розвиток у зв'язку з повномасштабною війною в Україні.

РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ЕКСКУРСІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ КИЄВА

2.1. Архітектурна спадщина Києва як важливий чинник розвитку екскурсійного туризму

Туристський потенціал Києва, столиці України, його видовищні та інфраструктурні об'єкти є одними з основних факторів розвитку екскурсійної справи. У Києві є величезні можливості для розвитку внутрішнього та міжнародного екскурсійного туризму. Нині на території міста розташовується значна кількість об'єктів культурної спадщини, що включені до Єдиного державного реєстру об'єктів культурної спадщини (пам'ятників історії, культури та археології) України.

Наявність багатой історико-культурної спадщини, сформована система охорони пам'яток історії та культури на регіональному та муніципальному рівні становлять основу для створення впізнаваного іміджу Києва та конкурентоспроможного туристичного продукту.

Розгляд екскурсійного потенціалу Києва розпочнемо з аналізу особливостей міста як майданчика для організації різноманітних заходів. Специфікою Києва є комплексний набір привабливих та вигідних факторів, поєднання яких створює всі умови для розвитку екскурсійного туризму:

- міжнародний аеропорт з прямим повітряним сполученням з багатьма містами;
- підвищений інтерес до міста у зв'язку з тим, що це місто-герой та столиця незламної України;
- економічний інтерес у встановленні ділових контактів з міськими підприємствами та організаціями;
- багата історико-культурна спадщина;
- розвинена сфера гостинності з великою кількістю ресторанів, розважальних та торгових центрів, що відповідають світовим стандартам;
- наявність основної навігації для туристів;

- наявність відкритих та закритих площ різною місткістю для проведення заходів;
- образ релігійного центру, що включає місця паломництва;
- дублювання зупинок англійською мовою (у метро) та ін., що свідчить про готовність міста якісно прийняти велику кількість туристів з різних куточків світу [21].

Серед культурно-історичних об'єктів головну роль відіграють пам'ятки археології, історії та культури. Київ багатий на архітектурні пам'ятки. Розглянемо їх детальніше.

Архітектура Києва сформувалась упродовж тисячоліття шляхом поступового нашарування різноманітних архітектурних стилів, де вишуканість українського бароко XVII-XVIII століть, строкатість історичних стилів зламу XIX-XX століть, простота стилю конструктивізму, пафосність радянського монументального неокласицизму і функціональність неомодернізму XX століття сплавлені у поетапному розвитку міста.

Найціннішими шедеврами Києва є: Софійський собор, Києво-Печерська лавра, церква Спаса на Берестові, які віднесені до об'єктів Всесвітньої культурної спадщини людства.

Софійський собор, або Софія Київська – визначна пам'ятка історії та архітектури України, розташована на Софійській площі міста Києва. Собор збудований у 1011–1018 роках київським князем Ярославом, названий на честь Святої Софії. Мав статус катедрального собору. Поєднує візантійський і бароковий архітектурні стилі. Одна з небагатьох уцілілих споруд часів Русі. Пам'ятка української архітектури та монументального живопису XI-XVIII століть. Об'єкт Світової спадщини ЮНЕСКО (1990).. Збудований у 1011–1018 роках київським князем Ярославом. Названий на честь Святої Софії. Мав статус катедрального собору. Поєднує візантійський і бароковий архітектурні стилі. Одна з небагатьох уцілілих споруд часів Русі. Пам'ятка української архітектури та монументального живопису XI-XVIII століть. Об'єкт Світової спадщини ЮНЕСКО (1990).-XVIII століть. Об'єкт Світової спадщини ЮНЕСКО (1990)..

Збудований у 1011–1018 роках київським князем Ярославом. Названий на честь Святої Софії. Поєднує візантійський і бароковий архітектурні стилі. Одна з небагатьох уцілілих споруд часів Русі. Пам'ятка української архітектури та монументального живопису XI–XVIII століть. Об'єкт Світової спадщини ЮНЕСКО (1990).

Успенський собор Києво-Печерської лаври (Собор Успіння Пресвятої Богородиці) – головний соборний храм Успенської Києво-Печерської Лаври. З 2000 до 31 грудня 2022 року використовувався Українською православною церквою Московського патріархату. В основі собор був шестистовпним хрестовокупольним одноверхим храмом з трьома навами, які назовні закінчувалися гранчастими апсидами. Стовпи у прорізі мали форму хреста. Пропорції ширини до довжини храму (2:3) стали основними для інших храмів княжої доби. Фасади були розмежовані пласкими п, з півкруглими вікнами між ними. . В основі собор був шестистовпним хрестовокупольним одноверхим храмом з трьома навами, які назовні закінчувалися гранчастими апсидами. Стовпи у прорізі мали форму хреста. Пропорції ширини до довжини храму (2:3) стали основними для інших храмів княжої доби. Фасади були розмежовані пласкими пілястрами, з півкруглими вікнами між ними. , з півкруглими вікнами між ними. . В основі собор був шестистовпним хрестовокупольним одноверхим храмом з трьома навами, які назовні закінчувалися гранчастими апсидами. Стовпи у прорізі мали форму хреста. Пропорції ширини до довжини храму (2:3) стали основними для інших храмів княжої доби. Фасади були розмежовані пласкими пілястрами, з півкруглими вікнами між ними.

Свято-Михайлівський Золотоверхий монастир – чинний православний монастир на честь Архангела Михаїла в Києві, кафедральний собор Православної церкви України. Михайлівський золотоверхий собор, він збудований не так давно, а саме у 1998 р. Проте, має свої унікальні архітектурні особливості.

Кирилівська церква, Церква Святих Кирила та Афанасія Александрійських – пам'ятка архітектури та монументального малярства XII,

XVII, XIX століть. Сучасний вигляд Кирилівської церкви, у формах українського бароко, лише умовно нагадує її оригінальну архітектуру. Водночас, інтер'єр храму майже не зазнав змін з XII ст. Церква, зведена місцевими майстрами, відображала новий напрямок давньоруського зодчества, що склався наприкінці XI — першій третині XII ст. у чернігівській архітектурі.

Церква Спаса на Берестові – стародавня церква в Києві поблизу Києво-Печерської лаври, на колишній околиці Берестового, пам'ятка архітектури XI-XII ст. Розташована за межею фортечних мурів Києво-Печерської лаври, проте вважається частиною історико-архітектурного ансамблю лаври, і разом із нею у 1990 році була включена до списку об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО. Розписи церкви, виконані грецькими та місцевими майстрами, являють собою доволі цікаву трансформацію візантійського мистецтва. , пам'ятка архітектури XI-XII ст. Розташована за межею фортечних мурів Києво-Печерської лаври, проте вважається частиною історико-архітектурного ансамблю лаври, і разом із нею у 1990 році була включена до списку об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО. Розписи церкви, виконані грецькими та місцевими майстрами, являють собою доволі цікаву трансформацію візантійського мистецтва.

Садиба Мурашка – пам'ятка історії та архітектури в Києві, що розташована на Малій Житомирській, 14-а, б. Складається з особняка і прибуткового будинку на червоній лінії забудови вулиці та флігеля на подвір'ї. Перебуває в аварійному стані. в Києві, що розташована на Малій Житомирській, 14-а, б. Складається з особняка і прибуткового будинку на червоній лінії забудови вулиці та флігеля на подвір'ї. Перебуває в аварійному стані., 14-а, б. Складається з особняка і прибуткового будинку на червоній лінії забудови вулиці та флігеля на подвір'ї. Перебуває в аварійному стані. в Києві, що розташована на Малій Житомирській, 14-а, б. Складається з особняка і прибуткового будинку на червоній лінії забудови вулиці та флігеля на подвір'ї. Перебуває в аварійному стані.

Золоті ворота – головна брама стародавнього Києва, пам'ятка оборонної архітектури Київської Русі, одна з найдавніших датованих споруд Східної

Європи^[1], символ Києва. Свою назву одержали за аналогією із Золотими воротами в Константинополі (Царгороді)., одна з найдавніших датованих споруд Східної Європи, символ Києва. Свою назву одержали за аналогією із Золотими воротами в Константинополі (Царгороді).

Маріїнський палац у Києві – офіційна церемоніальна резиденція президента України. Зведений у 1750–1755 роках за зразком палацу, який проектував Бартоломей Растреллі для Олексія Розумовського, фаворита та фактичного чоловіка імператриці Єлизавети Петрівни. Під час відвідування Києва 1744 року Єлизавета сама обрала для нього місце. роках за зразком палацу, який проектував Бартоломей Растреллі для Олексія Розумовського, фаворита та фактичного чоловіка імператриці Єлизавети Петрівни. Під час відвідування Києва 1744 року Єлизавета сама обрала для нього місце.

Кловський палац архітекторів Петра Нейолова і Степана Ковніра. У 1752-1755 роках за проектом Петра Нейолова збудовано Кловський палац у формах бароко, близьких до традицій архітектури першої половини XVIII століття. У його спорудженні брав участь талановитий український будівничий із Києво-Печерської лаври Степан Ковнір

Контрактовий будинок – історичний торговельний дім на Контрактовій площі на Подолі в Києві, зведений у 1815-1817 роках. Один із нечисленних взірців архітектури класицизму в місті. Контрактовий будинок зведено в стилі класицизму. Головний фасад будівлі з боку площі має чотириколонний портик дорійського ордеру, увінчаний трикутним фронтоном. Неправильні контури планування (а саме непрямі кути у поєднанні стін, поворот колонади по відношенню до осі всієї будівлі) обумовлені конфігурацією ділянки забудови. в Києві, зведений у 1815-1817 роках. Один із нечисленних взірців архітектури класицизму в місті. Контрактовий будинок зведено в стилі класицизму. Головний фасад будівлі з боку площі має чотириколонний портик дорійського ордеру, увінчаний трикутним фронтоном. Неправильні контури планування (а саме непрямі кути у поєднанні стін, поворот колонади по відношенню до осі всієї будівлі) обумовлені конфігурацією ділянки забудови. в місті.

Контрактовий будинок зведено в стилі класицизму. Головний фасад будівлі з боку площі має чотириколонний портик дорійського ордеру, увінчаний трикутним фронтоном. Неправильні контури планування (а саме непрямі кути у поєднанні стін, поворот колонади по відношенню до осі всієї будівлі) обумовлені конфігурацією ділянки забудови. в Києві, зведений у 1815-1817 роках. Один із нечисленних взірців архітектури класицизму в місті. Контрактовий будинок зведено в стилі класицизму. Головний фасад будівлі з боку площі має чотириколонний портик дорійського ордеру, увінчаний трикутним фронтоном. Неправильні контури планування (а саме непрямі кути у поєднанні стін, поворот колонади по відношенню до осі всієї будівлі) обумовлені конфігурацією ділянки забудови.

Гостиний двір у Києві – монументальний торговий комплекс на Контрактовій площі на Подолі, частково зведений у 1809-1813 роках за проектом Луїджі Руска. Перебудований у 1828-1833 роках за проектом А. Меленського, та наприкінці ХІХ століття. Знесений та відбудований наново за первісним проектом Л. Руска архітектором В. Шевченко у 1983-1990 роках. У 2013 р. розпочата масштабна реконструкція за проектом А. Миргородського. Пам'ятка містобудування і архітектури національного значення (1979-2011, 2015), пам'ятник архітектури містобудування місцевого значення (2014). Також, Гостиний двір є головним і центральним елементом Пам'ятки архітектури і містобудування місцевого значення «Комплекс споруд Контрактової площі, Х-кінець ХІХ ст.» (2012).

Замок барона – комплекс з особняка, флігеля і парку барона Рудольфа Штейнгеля, батька генерального секретаря торгівлі й промисловості Центральної Ради і посла Української Держави у Берліні Федора Штейнгеля. у Берліні Федора Штейнгеля (Бульварно-Кудрявська, 27 і 27-Б).

Також до архітектурних пам'яток Києва відносять: Інститут шляхетних панянок (1842), Поштовий будинок і церква Різдва Христового, «Будинок Мазепи», Церкву на Аскольдовій могилі, «Замок аптекаря Фроммета», Мاستок Олександра Терещенка, Палац на Липках (1912), Замок доктора (Олеся

Гончара, 60), Садиба Ханенків, Миколаївський костел (неоготика), Кенаса (мавританський стиль), Велика хоральна синагога (мавританський стиль), Будівля Київської опери (неоренесанс), Будинок Сироткіна (неоренесанс), Будинок Гольденберга (Богдана Хмельницького, 33/34), Будинок Ікскюль-Гільденбанда (неоготика), Державний банк (венетійська готика), Дзвіниця Катерининської церкви (неокласицизм) і прибутковий будинок Грецького Катерининського монастиря (модерн), Будинок із химерами (модерн), Дім невтішної вдови (модерн), Бессарабський ринок, Урядовий комплекс на Михайлівській площі, Будинок зі шпилем на Хрещатику (українське необароко, 1951), Будинок «Літальна тарілка» – найвідоміша пам'ятка неомодернізму.

До сучасної архітектури Києва відносять НСК «Олімпійський» «Цегляна вуаль» фасаду ЖК (2020) у межах історичного ареалу Подолу на Сагайдачного, 18, Бізнес-центр «Парус» (~150 м), Ocean, «Реактор». Будівля Театру на Подолі на Андріївському узвозу, 20-Б (2016). (2020) у межах історичного ареалу Подолу на Сагайдачного, 18, Бізнес-центр «Парус» (~150 м), Ocean Plaza, «Реактор». Будівля Театру на Подолі на Андріївському узвозу, 20-Б (2016)., «Реактор». Будівля Театру на Подолі на Андріївському узвозу, 20-Б (2016). (2020) у межах історичного ареалу Подолу на Сагайдачного, 18, Бізнес-центр «Парус» (~150 м), Ocean Plaza, «Реактор». Будівля Театру на Подолі на Андріївському узвозі, 20-Б (2016).

Таким чином, на підставі проведеного аналізу архітектурних пам'яток Києва, можна зробити висновок, що місто має усі необхідні фактори формування різноманітного, орієнтованого на конкретних споживачів туристського продукту, здатного створювати імідж території та успішно популяризувати внутрішні ресурси на всіх рівнях. У свою чергу зростання туристських потоків в місті Київ сприятиме розвитку економіки регіону, формуванню його туристської привабливості.

2.2. Об'єкти музейного туризму в Києві

Музейну мережу Києва представлено державними установами, сукупний фонд яких становить сьогодні понад 460 тисяч предметів зберігання. Їхня кількість щорічно збільшується в середньому на 5%. У Київській області збережено музичні та хореографічні народні традиції, багато зразків усної народної творчості.

Музей – це культурно-просвітницький інститут, який активно взаємодіє і відвідувачем. Перебуваючи у музеї, відвідувач знайомиться з культурно-історичними цінностями, навіть якщо метою відвідування була лише розважальна програма. Музей допомагає зберегти пам'ятки культурної та природної спадщини, музеєфікуючи їх [9].

Музеї Києва активно включені у розвиток культурного туризму України, пов'язаного не лише з відвідуванням визначних пам'яток та об'єктів культури, а й інших точок тяжіння туристів, де, як і раніше, найбільш видовищними заходами є безпосередні прояви традиційної культури місцевого населення.

Сучасні музеї Києва стають багатопрофільними творчими кластерами або їх складовою. У структуру творчих кластерів обов'язково включені постійні музейні експозиції чи виставкові простори.

Розглянемо найвідоміші музеї Києва:

Національний музей Голодомору-геноциду. Національний музей Голодомору-геноциду зберігає пам'ять про жертв Голодомору та висвітлює історію геноциду української нації в 1932-1933 роках. Музей є центром вшанування пам'яті про мільйони українців, знищених комуністичним тоталітарним режимом під час Голодомору.

НКММК «Мистецький арсенал». Мистецький арсенал — Національний культурно-мистецький та музейний комплекс «Мистецький арсенал», відкритий у Києві у 2007. Протягом 2010-х став однією з найважливіших культурних інституцій України.

«Національний музей історії України у Другій світовій війні. Меморіальний комплекс» – музей у Києві. Розташований на схилах правого

берега Дніпра, на Печерську. До 16 липня 2015 року мав назву: Меморіальний комплекс «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941—1945 років». Музей входить до переліку музеїв та заповідників, в яких зберігаються музейні предмети, що є державною власністю і належать до державної частини Музейного фонду України.

Музей «Становлення української нації» – унікальний проект, аналогів якому не було за всі часи існування України як незалежної держави. Ідея та концепція полягає у спонуканні відчувати гордість за своє походження, пробудити національну свідомість та підняти самооцінку нації. В основі проекту – це історичні факти, які за 1,5-2 години відбувається ознайомлення із 1,5-тисячолітньою історією у захоплюючому мультимедійному форматі.

Музей історії міста Києва — музейно-виставковий комплекс, що складається з постійної історичної експозиції та виставкового центру.

Музей мікромініатюр Миколи Сядристого – музей у Києві, на території Києво-Печерського національного історико-культурного заповідника. Серед експонатів музею: підкована блоха, троянда, що розмістилася у зрізі волосини, портрет Юрія Гагаріна, вирізаний зі шматочка тернової кісточки, портрет Ернеста Гемінгвея на зрізі зерна груші, вигравіруваний алмазним різцем на краплині зі скла автопортрет Сядристого (2,5x3 мм): портрет матері Сядристого (2x3 мм., робота «Пам'яті Олександра Гріна», яка створена із золота й платини: фрегат із 337 деталей завдовжки 3, 5 мм.

Музей національної архітектури та побуту «Пирогово» – музей просто неба, скансен, архітектурно-ландшафтний комплекс усіх історико-етнографічних регіонів України. Розташований на південній околиці Києва, у Голосіївському районі, поблизу місцевості Пирогів. Загальна площа — 133,5 га..

Музей Ханенків – музей світового мистецтва в центрі Києва, заснований в 1919 році відповідно до заповіту Богдана Ханенка та дарчої його дружини Варвари. Колекція музею включає більше 25 000 предметів, з яких близько 1000 експонуються постійно. Музей містить оригінальні твори живопису

європейських майстрів, колекції скульптури та прикладного мистецтва Європи, Ірану, Тибету, Китаю та Японії, а також невеликі збірки мистецтва давнього Єгипту, Давньої Греції та Риму. Музей розміщений у двох будинках кінця 19 століття на вулиці Терещенківській.

Національний Художній музей України на вулиці Михайла Грушевського – один з найбільших і найдавніших у країні. Він був заснований 1 серпня 1899 року в часи Російської імперії, а його музейні фонди нараховують близько 40 тисяч експонатів. Музей має унікальну колекцію творів українського живопису, скульптури та іконопису від XII—XX століть.

PinchukArtCentre є міжнародним центром сучасного мистецтва, що відкриває двері для митців, мистецтва та суспільства. Центр розташований в стародавньому архітектурному комплексі Бессарабського кварталу Києва, що був відновлений на початку XXI століття. Французький архітектор Філіп Кіамбаретта розробив проект і дизайн внутрішнього простору артцентру. Загальна площа центру складає понад 3000 м² і включає виставкові зали на 4 поверхах, зали video-lounge та кафе на 6-му поверсі, а також робочий простір кураторів.

А також такі відомі музеї як: Музей іграшок, музей Золоті ворота, Victoria Museum, Арт-галерея «Цех», Державний музей авіації, Національний музей «Чорнобиль», Національний навчально-природничий музей, Національний музей медицини України, Музей Води, Музей історичних коштовностей України, Київський планетарій та багато інших музеїв.

Сьогодні з упевненістю можна сказати, що музеї Києва повністю відчують необхідність конкурентної боротьби за місце як у системі освіти, науки, культури, так і у системі дозвілля. Важливим завданням для сучасних музеїв залишається збереження освітніх функцій. При цьому необхідно створювати умови, щоб розважальність була по сусідству з пізнавальністю, зберігався і відтворювався значний соціокультурний потенціал залучення відвідувачів у світ мистецтва та підвищення їх творчої активності.

Таким чином, культурно-пізнавальний туризм взагалі Києва та музейний туризм зокрема пов'язані з отриманням нової інформації та емоцій, полегшують входження в іншу культуру за допомогою комунікації та спілкування. Відбувається зустріч кількох культур, тобто міжкультурна комунікація, обмін знаннями та враженнями. При цьому для покращення взаємодії музею з відвідувачами, необхідно проводити роботу з цільовими групами за допомогою різних методик: спостереження, анкетування, інтерв'ювання.

2.3. Біосоціальні туристичні ресурси Києва

Біосоціальні туристичні ресурси - це комплекс специфічних складових рекреаційно-туристичних ресурсів, які об'єднують культурно-історичні та інші об'єкти, пов'язані з певним життєвим циклом або епізодом життя видатної особистості. Такі ресурси є досить важливим елементом розвитку туризму, оскільки вони відображають певні історичні та культурні витоки національного духу та традицій, що залучає до себе туристів з усього світу. Важливою складовою біосоціальних туристичних ресурсів є культурно-історичні об'єкти, які можуть бути пов'язані з подіями, що відбувалися в минулому, з різними культурними та релігійними традиціями, або пов'язані з відомими історичними постатями. Такі об'єкти можуть включати пам'ятники, музеї, театри, архітектурні споруди, монастирі та інші визначні місця. Підключення інших ресурсів, таких як природні або рекреаційні об'єкти, що пов'язані з біосоціальними туристичними ресурсами, може створювати додаткові можливості для туристів.

Літературно-меморіальний музей Булгакова – Музей, що розташовується у будинку № 13 на Андріївському узвозі, є пам'яткою архітектури, зведеною в 1888 році М. Горденіним. Заснований у 1989 році, він присвячений відомому письменнику М. Булгакову, який відомий завдяки своєму роману «Майстер та Маргарита». Ініціатором створення музею був

киянин, інженер за професією, А. Кончаковський, який володів значною кількістю меморіальних предметів М. Булгакова. У музеї можна ознайомитися з експозицією про місто Київ та його традиції, які були важливим джерелом виховання письменника. Крім того, у колекції музею зібрано 47 меморіальних предметів М. Булгакова та кількості книг, журналів, театральних білетів, листів сестри Булгакова, написаних після його смерті. Зокрема, у колекції музею зберігаються 17 листів М. Булгакова, його особисті речі, всі фотопортрети Булгакова, щоденники Н. Земської з 1909 по 1917 роки, машинописні варіанти його творів з правками, всі прижиттєві видання, програмки прижиттєвих вистав та велика бібліотека на 36 мовах з майже 4000 видань.

Музей Шолом-Алейхема відкрито в 2009 р. в квартирі, де письменник прожив з 1896 по 1903 р. Експозиція представляє культуру єврейського народу. Музейна колекція включає сувієм Тори, стародруки, бібліотеку з 3 тис. томів, залу для змінних експозицій та лекційну програму. Музей проводить концерти, семінари, конференції та зустрічі з діячами культури.

Музей імені Михайла Грушевського є філією Музею історії міста Києва, і був створений в 1992 році. Меморіальний будинок, де експонуються предмети із житла Грушевського, був повністю відновлений та відкритий для відвідувачів 9 листопада 2006 року. У 1908–1909 роках на місці будинку було зведено шестиповерховий будинок українського стилю, але в 1921 році його було зруйновано. В музеї відтворено меблі та побутові речі Грушевських, а також кімнати їхнього будинку, включаючи його робочий кабінет. Колекція музею містить близько 7 тисяч предметів, серед яких є особисті документи, рукописи та твори М. Грушевського, а також комплекси відомих українських істориків, що співпрацювали з вченим.

Будинок-музей Тараса Шевченка, який знаходиться на місці Козиноного болота, є філією Національного музею Тараса Шевченка. Цей літературно-меморіальний будинок-музей є збереженим зразком дерев'яного міщанського помешкання першої половини XIX століття, розташованого в новому форштадті. Тут можна ознайомитися з експозицією, яка присвячена

перебуванню Т. Шевченка в Києві, зокрема його проживанню в будинку 1846 року. Науковці та завідувачка музею О. Шевченко створили експозицію, яка відповідає всім вимогам літературно-меморіального будинку-музею. Музей приваблює багато відвідувачів, щороку їхнє число сягає десятків тисяч, оскільки дозволяє забути про повсякденні турботи та поринути у світ творчого натхнення та спокою.

Отже, туристський потенціал Києва має цілу низку конкурентних переваг: вигідне географічне становище, збережений природний потенціал, багата культурно-історична і духовна спадщина, що у поєднанні з фактором незвіданості, невідомості (за межами регіону) представляє інтерес для більшої частини українських та іноземних туристів.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ЕКСКУРСІЙНОЇ СПРАВИ МІСТА КИЄВА

3.1. Арт-об'єкти воєнної доби як фактор розширення екскурсійного потенціалу Києва

Починаючи з 2014 року потік міжнародних туристів дуже зменшився через загострення ситуації на Сході країни. Повномасштабна військова агресія російської федерації проти України почалась 24 лютого 2022 року. Армія російсько-фашистських загарбників знищує інфраструктуру туристичних об'єктів та цивільного населення, знищує історичні та природничі пам'ятки і місця, завдає великих збитків екології України вже на млн доларів США [3, с. 5].

Водночас є туристи, які планують приїхати до України. Для них розробили спеціальні поради, де краще жити та що робити в критичній ситуації, тому що стан України зараз досить нестабільний. Не дивлячись на те, що перші пів року в Україні були найскладнішими економічно, через неможливість нормально функціонувати та працювати, за шість місяців 2022 року сума туристичного збору склала 89 млн. 420 тис. грн., що більше, ніж у 2021 році (69 млн 453 тис. грн). До Топ-5 лідерів за сплатою туристичного збору увійшли місто Київ та 4 області. Столиця поповнила свій бюджет більше ніж на 20 млн грн.

Українські туроператори розробляють туристичний маршрут «темного туризму». До співпраці запросили різних спеціалістів туристичної сфери: гідів, туристичні агенти, туристичні оператори та туристи. Все це зроблено для того, щоб іноземні туристи приїздили до України та дивились на руйнування, які спричинила російська армія в Україні [6].

Також у Києві встановлені нові арт-об'єкти воєнної доби. Розглянемо їх. У центрі Києва влітку 2022 року була встановлена тимчасова інсталяція. Це інсталяція-послання російському президенту путіну під назвою «Застрелись» (див. додаток Б).

У День захисників і захисниць України на станції метро «Майдан Незалежності» в Києві представили арт-об'єкти з винятковою історією: вони створені найкращими й найвідомішими митцями країни із бронеплит, що вже успішно виконали свою місію в бою – зупинили ворожі кулі й осколки. За кожною використаною бронеплитою стоїть героїчна історія врятованого життя. Моторошні сліди від куль, що ця плита зупинила, розповідають цю історію краще за будь-які слова. Арт-об'єкти з броні знов і знов нагадуватимуть світу, що відбувається в Україні та як українці потребують інструментів у цій боротьбі.

У Києві на майдані Незалежності встановили арт-об'єкт «Залізний трон Сходу». Це арт-об'єкт із уламків снарядів зі Сходу

На площі біля станції метро «Арсенальна» встановлено новий цікавий арт-об'єкт, що символізує єдність Києва та Харкова. За задумом авторів, краплини арт-об'єкта тяжіють як до землі, так і одна до одної, символізуючи єдність двох міст.

Також з'явилися такі арт-об'єкти, як мурали на воєнну тематику (див. додаток В).

Отже, в Києві присутні арт-об'єкти на воєнну тематику на які варто звернути свою увагу та обов'язково побачити їх наживо. Вони значно збільшують екскурсійний потенціал міста Києва.

3.2. Інноваційні форми використання екскурсійного потенціалу міста Києва

Інноваційна активність для будь-якої сфери завжди мали максимально позитивний вплив на розвиток економіки та соціального життя суспільства. Інновації в сфері туризму здатні зміцнити позиції галузі на ринку. Пошук інновацій в галузі туризму повинні бути на першому місці, тому що це рушійна сила для розвитку України.

Останні тренди, які з'явилися у міжнародному туризмі і які можна використати для розвитку екскурсійного потенціалу Києва це:

1. Роботи, чат-боти та автоматизація. Інновації в сучасному туризмі все більше стають роботизовані. Науковці проводили дослідження, в якому дійшли висновків, що через декілька років сфера туризму все більше і більше буде роботизованою. Вже зараз з'являються заклади харчування, в яких замість офіціантів їздять роботи. В Києві теж можна знайти заклад, в якому є робот. Він знаходиться в ресторані McDonalds, що розташований біля станції метро Арсенальна.

2. Віртуальна реальність. Тренд з віртуальною реальністю з'явився ще до коронавірусної хвороби, а зараз ця технологія включає в себе відвідування музеїв, готелів та місць, в яких турист планує відпочивати. Існує додаток Navitaire пропонує всім користувачам відвідати місця, до яких вони хочуть поїхати на відпочинок. Більшість таких додатків можна завантажити на мобільний телефон. Деякі музеї спеціально розробили віртуальні екскурсії музеєм. Так, віртуально можна відвідати такі музеї та туристичні об'єкти Києва: Скарбниця національного музею історії України, Музей становлення української нації, Замок Барона, Національний історико-архітектурний музей «Київська фортеця».

3. Голосові помічники. Велика кількість компаній, що розробляє свої голосові помічники, дозволяють шукати, наприклад, готель, туристичний об'єкт та ресторани. Такі голосові помічники вже існують у мобільних телефонах, як iPhone і Samsung. Такі голосові помічники є ще у перекладача, які допомагають туристам, що не знають мови, спілкуватись з іноземцями.

4. Вплив технологій на туристів. Сучасна людина звикла постійно бути з телефоном та отримувати все за декілька кліків. Чим більше готель або туристична фірма впроваджує технології, які мінімізують час очікування, тим більше молодих людей будуть користуватись саме цими технологічними продуктами

Основна комунікаційна активність програми просування буде спрямована на зовнішню цільову аудиторію – туристів. Але це не означає, що ми відкидаємо інформування місцевих жителів про захід. В результаті потенціал

подій Києва розкривається повністю, створюючи нові фінансові надходження як для організаторів, так і для міста в цілому. Тому, щоб досягти максимальної поінформованості аудиторії про туристичний потенціал Києва, потрібно розробити програму із застосуванням комплексу маркетингових комунікацій.

Також, у рамках реалізації просування, території необхідно максимально використати потенціал івент-туризму як інструмент залучення зовнішніх цільових аудиторій для покращення свого іміджу, зменшення впливу негативних стереотипів та соціально-економічного розвитку: створити єдиний календар подієвих заходів з їх диференціацією за видами (гастрономічні, культурні, спортивні тощо) з цікавим описом кожного з них та зручною навігацією; включити найактуальніші та найперспективніші події в туристичні та екскурсійні програми, що реалізуються в Києві.

Крім основних рекламних носіїв, соціальних мереж та ЗМІ, необхідно створити доступний інтерактивний онлайн-путівник, з розміщенням необхідної контактної інформації та GPS координат для самостійних мандрівників; до документів стратегічного розвитку міста необхідно внести заходи щодо створення та просування міського київського турпродукту на основі подієвого туризму.

Варто розробити стратегію ефективного просування кожної перспективної події у місті Київ для зовнішніх цільових аудиторій. Потрібна взаємодія організаторів подій з великими туристичними порталами для включення заходів до загального календаря подій, що підвищить обізнаність про івенти на державному рівні. Організаторам заходів слід брати активну участь у туристичних виставках, працюючи на власних стендах та привертаючи увагу до своїх подій.

Слід створювати готові туристичні пропозиції на захід з унікальною концепцією, екскурсіями, партнерами серед засобів розміщення для подальшого розсилання сформованих пропозицій туроператорам до інших міст.

Важлива робота і з місцевими жителями шляхом формування культури гостинності, просування туризму з погляду сприятливого економічного впливу

на міське середовище, яке приносить користь Києву. Це можуть бути спеціальні конкурси, акції, спрямовані на просування позитивного впливу на популяризацію міста, а також надрукування періодичних видань, присвячених широкому спектру рекреаційних можливостей міста та регіону.

Наведені способи необхідно використовувати для ефективного просування Києва, столиці України як міста з різноманітним діловим, культурним та духовним життям, який здатний якісно прийняти як українських, так і зарубіжних туристів. Отже, застосування інноваційних форм діяльності сприяє розвитку туризму у Києві, збільшує його туристичний, у тому числі екскурсійний потенціал.

ВИСНОВКИ

Екскурсійний потенціал території - це здатність території генерувати певний туристичний потік, що ґрунтується на системі туристичних ресурсів території і сформованого у потенційних споживачів образу туристичної привабливості території. У даному визначенні ми підкреслюємо, що здатність території генерувати туристичний потік безпосередньо залежить від наявності туристичних ресурсів: об'єктів туристичної привабливості, розвиненості туристичної інфраструктури та транспортної доступності території. Оскільки екскурсії потенціал території не статичний і здатний змінюватися згодом, величезну роль його розкритті грає застосування маркетингового інструментарію. Екскурсійний потенціал території є суб'єктивною категорією, оскільки його величина та цінність якостей залежать від цілей його використання.

У Києві є величезні можливості для розвитку внутрішнього та міжнародного екскурсійного туризму. На території міста розташовується велика кількість об'єктів культурної спадщини, що включені до Єдиного державного реєстру об'єктів культурної спадщини (пам'ятників історії, культури та археології) України. Наявність багатой історико-культурної спадщини, сформована система охорони пам'яток історії та культури на регіональному та муніципальному рівні, становлять основу для створення впізнаваного іміджу Києва та конкурентоспроможного туристичного продукту. Архітектура Києва сформувалась упродовж тисячоліття шляхом поступового нашарування різноманітних архітектурних стилів. Найціннішими шедеврами Києва є: Софійський собор, Києво-Печерська лавра, церква Спаса на Берестові, які віднесені до об'єктів всесвітньої культурної спадщини. Сучасні музеї Києва стають багатопрофільними творчими кластерами або їх складовою. У структуру творчих кластерів обов'язково включені постійні музейні експозиції чи виставкові простори. Туристський потенціал Києва є основою розвитку різних видів туризму її території. Так, ніша екологічного туризму Києва має

величезний потенціал. Аналіз природних ресурсів показав, що місто має цілу низку конкурентних переваг: вигідне географічне становище, збережений природний потенціал, багата культурно-історична і духовна спадщина, що у поєднанні з фактором незвіданості, невідомості (за межами регіону) представляє інтерес для більшої частини українських та іноземних туристів. Також далеко не найменшу роль у розвитку туристичного та екскурсійного потенціалу Києва відіграють нові об'єкти, створені під час війни.

Інноваційна діяльність у сфері туризмі реалізується у створенні нових чи вдосконаленні уже існуючих туристичних продуктів чи послуг, освоєнні нових ринків або залученні нових видів туристично-рекреаційних ресурсів, впровадженні передових інформаційних технологій чи нових підходів до задоволення потреб споживачів туристичних послуг. Останні тренди, які з'явилися у міжнародному туризмі і які можна використати для розвитку екскурсійного потенціалу Києва це: роботи, чат-боти та автоматизація, віртуальна реальність, голосові помічники. Також, у рамках реалізації просування, території необхідно максимально використати потенціал івент-туризму як інструмент залучення зовнішніх цільових аудиторій для покращення свого іміджу, зменшення впливу негативних стереотипів та соціально-економічного розвитку: створити єдиний календар подієвих заходів з їх диференціацією за видами (гастрономічні, культурні, спортивні тощо) з цікавим описом кожного з них та зручною навігацією, включити найактуальніші та найперспективніші події в туристичні та екскурсійні програми, що реалізуються в Києві. Варто розробити стратегію ефективного просування кожної перспективної події у місті Київ. Потрібна взаємодія організаторів подій з великими туристичними порталами для включення заходів до загального календаря подій, що підвищить обізнаність про івенти на державному рівні.

Отже, інноваційні технології в екскурсійній діяльності створюють нові можливості та роблять туризм доступним для будь-якої категорії населення.

Завдяки цьому підвищується конкурентоспроможність екскурсійно-туристичного продукту міста.

РЕЗЮМЕ
СОКОЛОВСЬКИЙ ЮРІЙ ОЛЕГОВИЧ
ТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КИЄВА

Курсова робота присвячена дослідженню екскурсійного потенціалу регіону. Мета роботи – виявити та обґрунтувати особливості та тенденції туристичний потенціал міста Києва. Завдання роботи: визначити теоретичні основи дослідження екскурсійного потенціалу регіону, надати характеристику основного екскурсійного потенціалу Києва, виявити перспективні напрями розвитку екскурсійного потенціалу міста Києва. Об'єктом дослідження є процес розширення туристичного потенціалу Києва, а предметом – перспективні напрями розвитку туристичного потенціалу Києва. У ході виконання курсової роботи були використані методи аналізу, синтезу, узагальнення, пояснення, зіставно-порівняльний метод, діалектичний підхід до вивчення явищ і процесів сфери туризму, системний аналіз для дослідження ринку туризму.

В курсовій роботі розкрита сутність понять «туристичний потенціал» та «екскурсійний потенціал», дана характеристика основних етапів розвитку екскурсійної справи в Києві, розглянута архітектурна спадщина Києва яка визначається як важливий чинник розвитку екскурсійного туризму, названі найпопулярніші туристичні об'єкти та пам'ятки, розглянуті біосоціальні туристичні ресурси Києва. В роботі охарактеризовані арт-об'єкти воєнної доби як фактор розширення екскурсійного потенціалу Києва, зроблено висновки щодо інноваційних форм використання екскурсійного потенціалу міста Києва.

Ключові слова: туризм, туристичний потенціал, екскурсійний потенціал, архітектурна спадщина, музейний туризм, біосоціальні ресурси, арт-об'єкти.

RESUME

The term paper is devoted to researching the excursion potential of the region. The aim of the work is to identify and justify the features and trends of the tourist potential of the city of Kyiv. The tasks of the work are: to determine the theoretical

foundations of research on the excursion potential of the region, to provide a description of the main excursion potential of Kyiv, to identify promising directions for the development of the excursion potential of the city of Kyiv. The object of the study is the process of expanding the tourist potential of Kyiv, and the subject is the promising directions for the development of the tourist potential of Kyiv. In the course of writing the term paper, methods of analysis, synthesis, generalization, explanation, comparative analysis, dialectical approach to the study of phenomena and processes in the tourism industry, and systems analysis for the study of the tourism market were used.

The term paper reveals the essence of the concepts of "tourist potential" and "excursion potential", provides a description of the main stages of the development of excursion business in Kyiv, considers the architectural heritage of Kyiv as an important factor in the development of excursion tourism, lists the most popular tourist attractions and landmarks, and examines the bio-social tourism resources of Kyiv. The paper characterizes the art objects of the wartime period as a factor in expanding the excursion potential of Kyiv and draws conclusions regarding innovative forms of using the excursion potential of the city of Kyiv.

Keywords: tourism, tourist potential, excursion potential, architectural heritage, museum tourism, bio-social resources, art objects.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архітектурна спадщина Києва і України: втрачені об'єкти. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/arhitektura/22308/> (дата звернення : 23.03.2023).
2. Архітектуа Києва. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Архітектуа_Києва](https://uk.wikipedia.org/wiki/Архітектура_Києва) (дата звернення : 25.03.2023).
3. Барвінок Н. В. Перспективи розвитку воєнного туризму на території України після закінчення російсько-української війни. *The actual problems of regional economy development*. 2022. № 3. С. 5-7.
4. Горин Г. В. Систематизація методологічних підходів до визначення сутності поняття «рекреаційно-туристичний потенціал регіону». *Регіональна економіка*. 2014. № 2. С. 187-199
5. Дащук Ю. Є. Аналіз складових рекреаційного потенціалу регіону. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2012. №7(178). С. 71-78.
6. Дворська І. Туристична галузь після війни: чи можлива реанімація та антикризове управління? URL: <https://blog.liga.net/user/idvorskaya/article/44952> (дата звернення: 26.03.2023).
7. Державна служба статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 23.03.2023).
8. Державного реєстру нерухомих пам'яток URL: <https://mkip.gov.ua/content/derzhavniy-reestr-neruhomihpamyatokukraini.html> (дата звернення: 20.03.2023).
9. Київ: 47 місць, які варто відвідати в Києві. URL: https://ua.igotoworld.com/ua/article/1030_mesta-kotoryestoitposetitvkieve.htm (дата звернення: 28.03.2023).
10. Кривенкова Р. Ю. Поняття та сутність туристичного потенціалу : державноуправлінський аспект. *Державне управління : удосконалення та розвиток*. 2019. №9. С. 23-27.

11. Культурна спадщина Києва. URL: <http://kyiv-heritage.com/page/pereliki-ramuatok-ro-kievu> (дата звернення: 28.03.2023).
12. Огієнко А. В., Огієнко М. М. Теоретичні засади дослідження туристично-рекреаційного потенціалу. *Проблеми системного підходу в економіці збірник наукових праць*. 2020. Вип. 1(75). С. 31-38.
13. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону: монографія / за заг. ред В. Г. Герасименко. Одеса: ОНЕУ, 2016. 262 с
14. П'ять найдоступніших музеїв України розташовані у Києві. URL: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/58384/> (дата звернення: 29.03.2023).
15. Поколюдна М.М., Гришанова В.С. Визначення екскурсійного потенціалу міста та шляхів активізації його використання. *Комунальне господарство міст*. 2017. №102. С.475-479.
16. Природно-рекреаційні та інфраструктурні ресурси Києва. URL: https://tourlib.net/books_ukr/pankova21.htm (дата звернення: 30.03.2023).
17. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 13. с. 180. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 23.03.2023).
18. Редько К. Ю., Фурс О. С. Основні тенденції розвитку туризму в Україні. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2020. №3. С. 7-13.
19. Терехух А.А., Мороз О.І. Оцінювання туристичного потенціалу. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. № 7. С. 335-343.
20. Туризм у Києві: сучасний стан та плани з відновлення сфери. URL: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/71973/> (дата звернення: 27.03.2023).
21. Туристичні ресурси Києва. URL: https://knowledge.allbest.ru/sport/2c0a65625b3ad78a5c43b89421306c26_1.html (дата звернення: 29.03.2023).
22. Яскраве видовище: у Києві з'явився новий патріотичний арт-об'єкт, відео. URL: <https://apostrophe.ua/ua/news/kyiv/2022-09-13/yarkoe-zrelishche>

- v-kieve-poyavilsya-novyiy-patriotichnyiy-art-obyekt-video/279275 (дата звернення: 29.03.2023).
23. Скарбниця національного музею історії України. URL: <https://guide.kyivcity.gov.ua/virtual-tours/skarbnica-nacionalnogo-muzeu-istorii-ukraini> (дата звернення: 29.03.2023).
24. Музей становлення української нації. URL: <https://guide.kyivcity.gov.ua/virtualtours/muzejstanovlennaukrainskoinacii> (дата звернення: 29.03.2023).
25. Замок Барона. URL: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rjauact=8&ved=2ahUKEwimhev2oXAhWJjYsKHXn9BswQFnoECA0QAQ&url=https%3A%2F%2Fmuseums.authenticukraine.com.ua%2Fua%2F&usg=AOvVaw0EhPuNK6CRSexaj4LoLij8> (дата звернення: 29.03.2023).
26. Національний історико-архітектурний музей «Київська фортеця». URL: <https://guide.kyivcity.gov.ua/virtual-tours/nacionalnij-istoriko-arhitekturnij-muzej-kiivska-forteca> (дата звернення: 29.03.2023).
27. Лебедева І.М. Перспективи залучення музеїв Києва історичного профілю до туристичної діяльності. *Стратегічні пріоритети в XXI столітті: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (16 вересня 2021 р.)*. Київ: СПД-ФО Пшонківський О.В., 2021. С.26–29.
28. Лебедев І.К., Лебедева І.М. Проблеми експонування раритетної авіаційної техніки в музеях Києва. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія «Історія, економіка, філософія»*. Київ: Вид. центр КНЛУ, 2021. Вип. 26. С. 24-34.

ДОДАТКИ

Додаток А

Структура туристичного потенціалу території

Додаток Б

Інсталяція-послання російському президенту владіміру путіну під назвою
«Застрелись»

Мурали Києва як арт-об'єкти

«Україна в надійних руках» (м. Оболонь)

«Пес Патрон» (парк Відрадний)

Українка (вул. Боричів Тік)

«Я люблю Україну» (вул. Ольгінська)

Свята Джавеліна (Солом'янка)

«Азовсталь»

